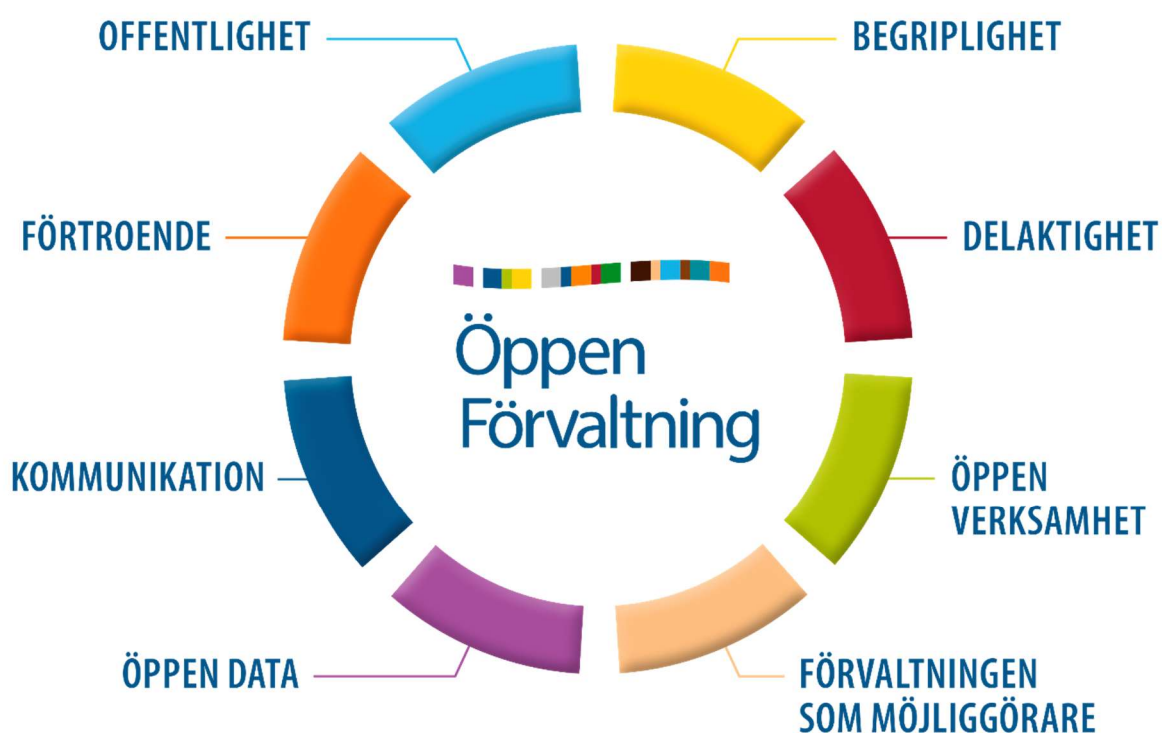

Öppen förvaltning

Handlingsplan 2019–2023

24.9.2019

Innehåll

Utgångspunkter	3
Öppenhet är ett grundläggande värde som ges stor synlighet i regeringsprogrammet	3
Arbetet för öppen förvaltning gäller hela den offentliga sektorn	3
Varför är öppenhet viktigt?	3
Att främja öppenhet har en lång och stark tradition i Finland	5
IV handlingsplanen för öppen förvaltning är fyraårig	5
Åtaganden	6
Åtagande 1. Hållbar öppenhet	6
Åtagande 2. Strategin för öppen förvaltning	11
Åtagande 3. Öppenhetsregister	12
Åtagande 4. Öppna data	13
Utvärdering av planen.....	15
Organisering av planen	15
Bilagor	16
Processen för utarbetande av IV handlingsplanen för öppen förvaltning	16
De tidigare handlingsplanerna för öppen förvaltning	18
I nationella handlingsplanen 2013–2015	18
II nationella handlingsplanen 2015–2017	18
III nationella handlingsplanen 2017–2019	19

Utgångspunkter

Öppenhet är ett grundläggande värde som ges stor synlighet i regeringsprogrammet

I Finland är öppenhet ett grundläggande värde i samhället och den offentliga sektorn. Detta märks bland annat genom att det är ett av de åtta värden som utgör [statsförvaltningens gemensamma värdegrund](#).

Öppenhet och delaktighet har även en central plats i [regeringsprogrammet](#) för statsminister Antti Rinnes regering. I regeringsprogrammets löften om en förnyad politik betonas en ny slags växelverkan och behovet av att utveckla metoder för att involvera allt fler i förnyandet av samhället. Enligt regeringsprogrammet innebär en ny slags växelverkan både att människor deltar i den offentliga förvaltningens verksamhet i avsevärt större utsträckning än nu och att man söker och provar nya former av växelverkan (Regeringsprogrammet för statsminister Antti Rinnes regering s. 9). Regeringsprogrammet ställer även som mål att trygga förutsättningarna för delaktighet och en mångsidig verksamhet i det civila samhället på riksomfattande, regional och lokal nivå. Målet är också att stärka verksamhetsförutsättningarna för det civila samhället och att bekämpa ojämlikhet genom delaktighet. Därtill främjas vars och ens möjlighet att delta i meningsfull verksamhet i det civila samhället och autonomi i organisationernas verksamhet tryggas. Praxis för hörande och konsekvensbedömningar utvecklas och förvaltningens kompetens i frågor som gäller det civila samhället förbättras. Dessa mål är kopplade till det förtroende mellan samhällsaktörerna som betonas i regeringsprogrammet och som är en förutsättning för ett socialt hållbart samhälle och dess förnyelse.

Arbetet för öppen förvaltning gäller hela den offentliga sektorn

I Finland har arbetet för öppen förvaltning från första början gällt hela den offentliga sektorn. I enlighet med OECD:s (Organisation for Economic Co-operation and Development) [rekommendation om öppen förvaltning](#) (på finska) utförs arbetet inom alla delområden av förvaltningen och på alla förvaltningsnivåer. Målen och åtgärderna för öppen förvaltning utvecklas i samarbete med intressentgrupperna och det civila samhället.

Varför är öppenhet viktigt?

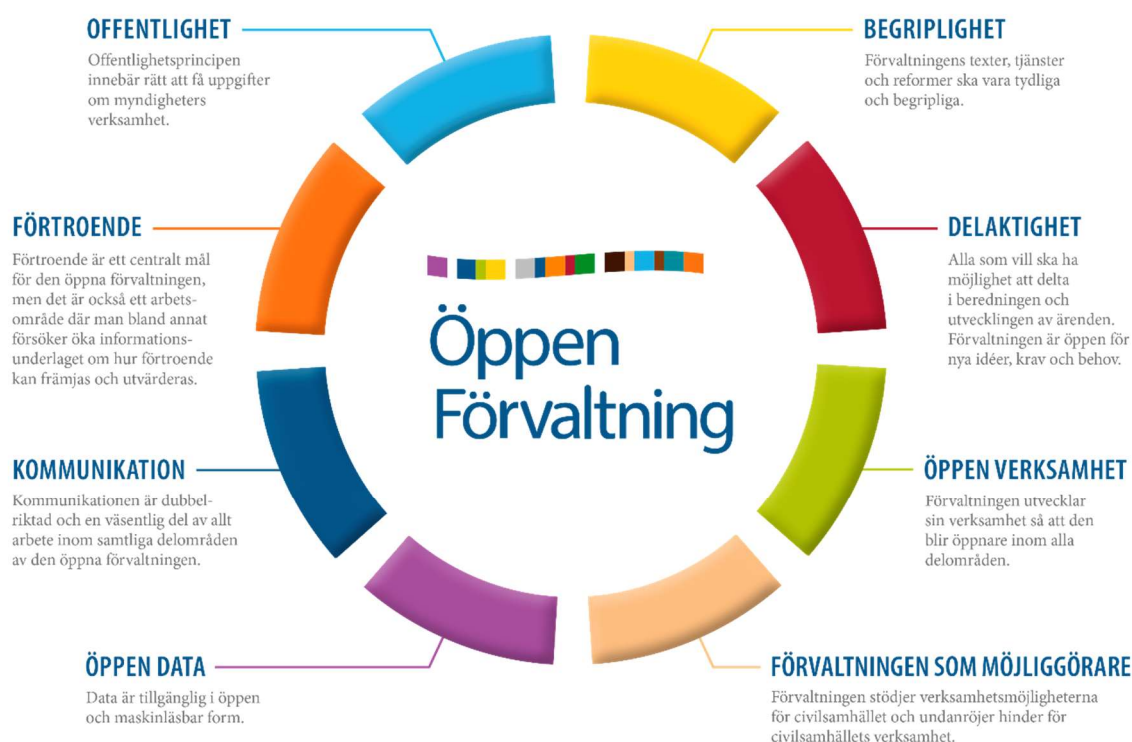
I arbetet för öppen förvaltning har utgångspunkterna för främjandet av öppenhet varit följande:

1. **Förtroende** – Förtroendet stärks mellan medborgarna och andra samhällsaktörer samt förvaltningen.
2. **Delaktighet** – Vars och ens möjligheter att delta i utvecklingen av samhället främjas.
3. **Transparens** – Transparensen i förvaltningens verksamhet säkerställs genom att ge åtkomst till information.
4. **Förebyggande av korrupcion** – Förvaltningens öppenhet utvecklas för att förebygga korrupcion.

Enligt OECD (www.oecd.org) och OGP (www.opengovpartnership.org) medför de reformer som gäller öppen förvaltning i bästa fall dessutom att

- innovationer främjas,
- effekter kan uppnås till lägre kostnader,
- lagarna följs bättre,
- politiska riktlinjer och tjänster i högre grad anpassas efter människornas behov,
- förvaltningen kan uppnå sitt mål mer effektivt och med bättre resultat,
- en mer jämlik social och ekonomisk utveckling främjas, som gör det möjligt för alla att delta.

I Finland är arbetet för öppen förvaltning indelat i åtta delområden

Arbetet för öppen förvaltning har från första början haft två primära mål:

- Att förbättra förtroendet mellan olika samhällsaktörer.
- Att säkerställa att alla har lika möjlighet att delta i samhällsverksamheten och dess utveckling.

Dessa mål betonades också starkt i de olika skedena av utarbetandet av IV handlingsplanen och i de kommentarer, ståndpunkter och förslag som framfördes av olika aktörer. Även regeringsprogrammet betonar starkt förutom öppenhet och delaktighet även förtroende och att "förtroende människor emellan men också mellan samhällsaktörerna är en förutsättning för ett socialt hållbart samhälle" (Regeringsprogrammet för statsminister Antti Rinnes regering s. 7).

Att främja öppenhet har en lång och stark tradition i Finland

Finland har ett långt, historiskt och starkt åtagande att följa rättsstatsprincipen. Korruptionen är låg i ett internationellt perspektiv. Yttrandefriheten, religionsfriheten och mötesfriheten skyddas i lag och respekteras även i praktiken. Förvaltningslagen och offentlighetslagen föreskriver om grunderna för god förvaltning, motivering av beslut och offentlighet för handlingar. I Finland härstammar offentlighetslagen från 1776. Den nuvarande lagen från 1999 ger medborgarna och medierna rätt till information om myndigheternas handlingar. Handlingarna är i regel offentliga, om det inte finns särskilda grunder för att sekretessbelägga dem. I lagen åläggs myndigheterna dessutom att informera aktivt om sin verksamhet.

I Finland finns över 100 000 frivilligorganisationer, vilket är mycket i förhållande till folkmängden. Principen om medborgarnas delaktighet ingår i grundlagen, där medborgarnas deltagande betonas i den andra paragrafen enligt vilken det "till demokratin hör att den enskilde har rätt att ta del i och påverka samhällets och livsmiljöns utveckling". I 14 § 4 mom. föreskrivs det dessutom att det allmänna ska främja den enskildes möjligheter att delta i samhällelig verksamhet och att påverka beslut som gäller honom eller henne själv. Principerna om öppenhet och delaktighet har också en viktig roll i många andra lagar, till exempel kommunallagen (410/2015), språklagen (423/2003), ungdomslagen (1285/2016) och markanvändnings- och bygglagen (132/1999).

Även i Europeiska unionen är öppenhet och offentlighet för handlingar grundläggande principer och rättigheter. EU:s medlemsländer och medborgare kan använda sig av dessa befintliga, erkända principer under och i anslutning till beredningen av beslutsfattandet i EU.

Trots den långa traditionen av öppenhet krävs fortlöpande arbete och kontinuerlig utveckling för att främja den. Våren 2012 beslutade Finland att ansluta sig till det internationella partnerskapsprogrammet för öppen förvaltning ([OGP](#)), och Finland godkändes till programmet i april 2013. Som bilaga till denna plan finns information om Finlands tidigare nationella handlingsplaner.

I enlighet med principerna för partnerskapsprojektet OGP har Finland sedan 2013 utarbetat nationella, tvååriga handlingsplaner. Målet för främjandet av öppenhet har varit att öka medborgarnas förtroende och att stabilisera det på en hög nivå. Detta är endast möjligt om förvaltningens strukturer, verksamhet, tjänster och reformer kan förstås av medborgarna och det är möjligt att delta i beredningen av beslutsfattandet, planeringen av tjänsterna och utvecklingen av välfärdssamhället. Den bärande principen är att främjandet av öppen förvaltning ska gälla all verksamhet och förnyelse inom förvaltningen.

IV handlingsplanen för öppen förvaltning är fyraårig

Denna gång utarbetas den nationella handlingsplanen för öppen förvaltning för en fyraårsperiod, för att den på bästa sätt ska kunna stödja regeringsprogrammets mål under hela regeringsperioden. Genomförandeperioden för de tidigare tvååriga planerna har visat sig vara för kort med tanke på långsiktigheten i arbetet och arbetets verkliga effekt. Handlingsplanen utformas emellertid så att man efter halva tiden gör en närmare utvärdering av hur väl målen har uppnåtts och bedömer om nya åtaganden behöver fogas till planen. Vid behov kan även nya åtgärder fastställas om något mål inte ser ut att uppnås enligt planerna. I samband med halvtidsutvärderingen bedöms även vilka konsekvenser arbetet har fått för jämlikheten i fråga om olika grupper och diskrimineringsgrunderna samt hur barns och ungdomars möjlighet att få information och delta har påverkats. Utifrån dessa utvärderingar görs nödvändiga ändringar och tillägg för den återstående delen av genomförandeperioden.

Handlingsplanen för öppen förvaltning inkluderar inte allt arbete inom staten och kommunerna som syftar till att förbättra den öppna förvaltningen. Man arbetar dagligen på bred front för att främja öppenheten. I enlighet med OGP:s principer innehåller den nationella handlingsplanen de centrala helheter som gemensamt ska prioriteras under genomförandeperioden. Målet är dock att planen ska vara komprimerad och innehålla ett begränsat antal mål. Under planens genomförandeperiod strävar man emellertid efter att sprida information och god praxis samt stödja även allt annat arbete som görs för att främja öppen förvaltning och som inte direkt omfattas av åtagandena i handlingsplanen. Arbetet för öppen förvaltning har till sitt förfogande årligen haft resurser som sammanlagt motsvarat cirka 1,5–2 årsverken samt 40 000 euro i anslag. År 2019 utökades anslaget till 80 000 euro.

Åtaganden

Finlands IV nationella handlingsplan är fyraårig (9/2019–9/2023). En fyraårig plan möjliggör ett mer långsiktigt arbete och bättre samordning med målen i regeringsprogrammet. Under handlingsplanens fyraårsperiod kan fler åtaganden vid behov fogas till planen. Efter halvtidsutvärderingen (2021) beslutar man framför allt om planens mål, åtaganden och åtgärder behöver uppdateras eller förnyas.

Målet för handlingsplanen är att stärka alla tre centrala områden som har utgjort hörnstenarna för främjandet av öppenhet i Finland. Dessa är

- öppenhet som ett gemensamt värde,
- en stark rättslig grund för öppenhet,
- kontinuerlig utveckling av öppenheten.

Även om Finland är framgångsrikt inom de två första områdena är kontinuerlig utveckling nödvändigt för att utvecklingen inte ska stagnera. Kontinuerlig utveckling innebär att förvaltningen förbättrar sina nuvarande rutiner och arbetar ännu hårdare för att säkerställa öppenheten, delaktigheten och förtroendet. Det innebär också att nya innovationer införs i förvaltningen och att de nya möjligheter som tekniken erbjuder utnyttjas samt att förvaltningen är mottaglig för nya idéer.

Handlingsplanen består av fyra åtaganden och de åtgärder som krävs för att fullgöra dessa.

Åtagande 1. Hållbar öppenhet

Hållbar öppenhet innebär att öppenheten är en del av allt arbete och all utveckling inom förvaltningen. Öppenhet är inte möjligt i egentlig mening om förvaltningens verksamhet inte är begriplig. Internationellt sett är Finland en föregångare när det gäller öppenhet. De förändringar som sker i världen medför nya utmaningar för öppenheten. Medborgarnas krav på öppen förvaltning ökar bland annat i takt med den tekniska utvecklingen. Det är viktigt att säkerställa en fortsatt, heltäckande utveckling av öppenheten och att alla aktörer inom förvaltningen har goda förutsättningar för det. Vid fullgörandet av åtagandet är det viktigt att fästa särskild uppmärksamhet vid de mest utsatta möjligheter att delta.

Detta åtagande motsvarar OGP:s alla fyra delområden, det vill säga transparens, delaktighet, redovisningsskyldighet samt teknologi och innovationer.

Åtgärd	Huvudansvarig	Tidsplan	Mätare
Begriplighet – Utbildning i gott myndighets-språk och stöd för alla	FM	2020 programmet klart	Antal kursdeltagare i de olika

En e-kurs i gott myndighetsspråk erbjuds (på finska). Anvisningar och ett program utarbetas för att säkerställa att statstjänstemän och personal i arbetsavtalsförhållande deltar i kursen. Webbkursen inkluderas också i introduktionen av ny personal. Tillsammans med kommunerna och Kommunförbundet försöker man säkerställa att det även inom kommunförvaltningen finns tillräckligt många anställda som deltagit i kursen. Förutom i den kommunikation och de tjänster som riktar sig till förvaltningens kunder behövs språk- och kommunikationskunskaper samt ett brett språkbegrepp även i ledarskapet, beslutsfattandet och det beredningsarbete som utförs av olika experter. Utöver utbildning krävs det därför att kunskaperna ständigt förbättras och upprätthålls samt att det erbjuds stöd vid ämbetsverken och på arbetsplatserna. Stöd behövs när nya tjänster utformas eller verksamheten förnyas men även i det dagliga arbetet. Genom programmet för klarspråk vill man också sporra ämbetsverken och arbetsplatserna att i högre grad än tidigare anlita experter på språk och tillgänglighet till stöd för alla. Det språk som används ska först och främst vara tydligt för medborgarna. Förutom webbkursen i gott myndighetsspråk förbereder Institutet för de inhemska språken för närvarande mer omfattande studiematerial om myndighetsspråk på nätet inom ramen för ett treårigt projekt (2019–2021). Ett tydligt språk innebär också ett språk som inte diskriminerar. Alla myndigheter har lagstadgad skyldighet att förebygga diskriminering och i all verksamhet främja jämställdhet och jämlikhet mellan könen.		2021 programmet genomförs	ämbetsverken Enkät
Begriplighet – Förvaltningens kunskaper i lättläst språk förbättras Förutom kunskaper i klarspråk är även mer information om och större kunskaper i lättläst språk viktigt inom förvaltningen. Det bedöms att det finns så många som 700 000 personer i Finland som behöver ett lättläst språk (Selkokeskus 2019). En e-kurs i lättläst språk ordnas. För kursen utarbetas marknadsföringsmaterial, som samtidigt även är en introduktion till lättläst språk. Framför allt de myndigheter inom förvaltningen som har direkt kundkontakt med medborgarna eller som producerar olika typer av förvaltningstexter för dem, såsom beslut,	FM	e-kurs 2020–2021 material 2020–2021	Med hjälp av en enkät undersöker man hur många av statsförvaltningens organisationer som på sin webbplats har lättlästa anvisningar

blanketter eller anvisningar, har nytta av att kunna producera ett lättläst språk. Målet är att större kunskaper i lättläst språk ska leda till att lättläst språk används i större utsträckning och att mer lättläst material produceras.			eller presenterar organisationen eller dess viktigaste tjänster på ett lättläst språk.
Begriplighet – enkla modeller för visualisering Förutom text och tal som är lätt att förstå bidrar även lyckade visualiseringar till större begriplighet och tillgänglighet. Ett paket med stödmaterial utarbetas som innehåller principerna för god visualisering och lyckade praktiska exempel från förvaltningen.	FM	Stödpaket 2021	
Begriplighet – Tjänstemännens kunskaper i tillgänglighet förbättras Man ser till att kunskaperna i tillgänglighet ökar inom den offentliga förvaltningen och att ett begripligt och tydligt innehåll lyfts fram i de offentliga webbtjänsterna. I samarbete med Celia ordnas en kort kurs i lärmiljön eOppiva om sambandet mellan tillgänglighet och ett tydligt innehåll.	FM	Kurs 2020–2021	
Delaktighet – Akademin för frivilligorganisationer (Kansalaisjärjestöakatemia) – tjänstemännen får kunskap om och kontakter till frivilligorganisationerna I samarbete med frivilligorganisationerna ordnar statsförvaltningen en dag på temat frivilligorganisationer, den så kallade Akademin för frivilligorganisationer. Dagen är avsedd för alla, men framför allt för de tjänstemän som inte har att göra med frivilligorganisationer i sitt dagliga arbete. Syftet med dagen är att ge aktörer inom förvaltningen bättre insikt i frivilligorganisationernas verksamhet och att ge tjänstemännen möjlighet att skapa kontakter med aktörer i frivilligorganisationer inom det egna området. Dagen stöder regeringsprogrammets mål att förbättra förvaltningens kompetens i frågor som gäller det civila samhället. Kunskaperna om frivilligorganisationer förbättras även inom ramen för utvecklingen av och stödet till ledningen.	FM	2020 pilotprojekt 2021 formatet är klart och en årlig dag införs	
Delaktighet – Utöver äldrerådsdagen och aktualitetsdagen för barnets rättigheter införs en dag för råden för personer med funktionsnedsättning	FM,	2020 enkät 2021 pilotprojekt	

Det är viktigt att företrädarna för råden för personer med funktionsnedsättning får fler möjligheter till utbyte av erfarenheter och information på nationell nivå samt till gemensam utveckling. En äldrerådsdag har redan ordnats i flera år. I fortsättningen ordnas årligen en motsvarande dag för råden för personer med funktionsnedsättning, som delvis kan samordnas med äldrerådsdagen. Dagen för råden för personer med funktionsnedsättning börjar planeras i samarbete med Delegationen för rättigheter för personer med funktionsnedsättning VANE genom en kartläggning av önskemålen hos medlemmarna i råden beträffande syftet med dagen.			
Iakttagandet av offentlighetslagen förbättras Justitiekanslerns erfarenhet av hur lagen om offentlighet iaktas i myndigheternas verksamhet visar på fortsatta brister. En stor del av de klagomål som lämnas in till justitiekanslern gäller iakttagandet av offentlighetslagen. I enlighet med riktlinjen i regeringsprogrammet ska iakttagandet av offentlighetslagen stärkas genom att myndigheternas skyldighet till offentlighetsvänlig tillämpning av offentlighetslagen och dess rättspraxis skärps samt genom att tydligare påföljder för brott mot lagen utreds. Målet är att stärka den offentlighetsvänliga tillämpningen av offentlighetslagen framför allt genom en etisk och målinriktad utveckling. Detta eftersom tolkningen av offentlighetslagen och dataskyddslagstiftningen till många delar utgör verkliga gränfall och olaglig utlämning av sekretessbelagda uppgifter medför stränga sanktioner.	JM		
Öppenhet – Förstärkt åtagande Stödpaketet för öppen förvaltning och dess språkversioner uppdateras. Vid uppdateringen tillfogas och utvecklas material framför allt på följande delområden: 1) möjliggörande av och stöd till ungas (barn och ungdomar under 18 år) delaktighet, 2) beaktande av språkgrupperna vid främjandet av öppen förvaltning och utvecklingen av påverkansmöjligheterna samt information om de språkliga rättigheterna och metoderna för att främja dem, 3) jämlikhetsaspekten och 4) tillgänglighet. Detta görs för att kunna stödja den nya lagen om tillgänglighet (lagen om tillhandahållande av digitala tjänster 306/2019) och säkerställa att även personer med funktionsnedsättning har tillgång till information och möjlighet att delta. Delområdet tillgänglighet genomförs i samarbete med Celia och andra aktörer som främjar tillgängligheten.	FM	Stödpaketet klart i början av 2021 Öppenhetsspelet marknadsförs 2020 Öppenhetsspelet utbildning 2022	

I stödpaketet inkluderas även information om hur tjänstemän, tjänsteinnehavare och anställda inom den offentliga sektorn kan delta i diskussioner i sociala medier och hur de ska bemöta och engagera medborgarna till exempel i de sociala medierna. Marknadsföringen av öppenhetsspelet som ett utvecklingsverktyg förbättras och en svensk version av spelet utarbetas. Utbildning i öppenhet erbjuds på finska och svenska i lärmiljön eOppiva. Till innehållet fogas även grundläggande information om offentlighetslagen och exempelvis om skyddet av personuppgifter. Utbildningen omfattar även intern delaktighet. Öppenhet och delaktighet ska vara en del av det dagliga arbetet. Det kartläggs vilka möjligheter och metoder det finns att stödja tjänstemännen så att de kan agera så öppet som möjligt i sina tjänsteuppdrag. Öppenheten ska i princip vara integrerad i förvaltningens rutiner och attityder, inte en separat arbetsuppgift som innebär ytterligare belastning.			
Kommunikation – Stöd för ledningens åtagande En regionrunda ordnas där man med ledningen och tjänsteinnehavarna i städerna och kommunerna i regionen samt regionens statstjänstemän för en dialog om arbetet för att stärka öppenheten, delaktigheten och förtroendet. Avsikten är också att förbättra samarbetet och kommunikationen mellan myndigheterna till stöd för öppenheten.	FM	Regionrunda 2020	
Kommunikation – spridning av god praxis Nationella och internationella välfungerande rutiner och verktyg sammanställs och ges ännu större synlighet i främjandet av öppen förvaltning. En viktig aspekt när det gäller spridning av bra exempel är att information ska vara lätt att hitta och tillgänglig i enlighet med tillgänglighetslagstiftningen (306/2019), exempelvis via webbplatser. Webbtjänsterna ska motsvara nivå AA i tillgänglighetsrekommendationerna.	FM	fortlöpande planering kommunikation m.m. 2020	

Åtagande 2. Strategin för öppen förvaltning

Arbetet för öppen förvaltning har i Finland grundat sig på tvååriga handlingsplaner. Handlingsplanerna bygger på åtaganden och praktiska åtgärder som stöder dessa. Strategin för öppen förvaltning ska ange riktningen för det långsiktiga arbetet och de mål som framtida handlingsplaner kan utgå från. Strategin för öppen förvaltning stöder en förstärkning av förtroendet mellan medborgarna och förvaltningen.

Strategin för öppen förvaltning och utarbetandet av den stöder OGP:s alla fyra delområden (transparens, redovisningsskyldig, delaktighet samt teknologi och innovationer).

Åtgärd	Ansvariga	Tidsplan	Mätare
En strategi för öppen förvaltning utarbetas för Finland Strategin för öppen förvaltning utarbetas som en del av den strategi för den offentliga förvaltningen som omnämns i statsminister Rinnes regeringsprogram. Strategin för öppen förvaltning utgör ett kapitel i strategin för den offentliga förvaltningen. Strategin för öppen förvaltning utarbetas även i samarbete med det demokratipolitiska programmet. I strategiarbetet beaktas förändringarna i omvärlden, särskilt vad gäller elektroniska tjänster, kommunikation och åsiktsutbyte. De digitala förbindelser som utvecklas erbjuder å ena sidan nya möjligheter till kommunikation, verksamhet, deltagande och påverkan, men möjliggör å andra sidan aktiva åtgärder för att bryta ner beslutsfattandet och förtroendet till exempel genom spridning av falsk information samt intrång i elektroniska system och störning av deras verksamhet. I strategiarbetet utreds hur man på ett bättre sätt strategiskt ska kunna beakta det civila samhället i de olika ministeriernas verksamhet samt vid uppföljningen av resultatmålen och mätningen av resultaten. Som en del av strategiarbetet för öppen förvaltning främjas även utarbetandet och uppdateringen av ministeriernas strategier för frivilligorganisationer. Enligt frivilligorganisationerna har de ministerier som har en sådan strategi uppvisat ett gott resultat. Under den regionrunda som nämns i åtagande 1 förs också en dialog om strategin för öppen förvaltning. Den utbildning i öppenhet som utformas för lärmiljön eOppiva används för kommunikation och dialog om strategin.	FM	2020	

Strategin för öppen förvaltning utgör också en av OECD:s rekommendationer om öppen förvaltning.			

Åtagande 3. Öppenhetsregister

Den rättsliga grunden för öppenhet är god i Finland. I takt med att världen förändras måste även den rättsliga grunden kompletteras. Utifrån ett åtagande i II handlingsplanen för öppen förvaltning gjordes en [internationell jämförelse av lobbyistregister](#) (på finska). En parlamentarisk arbetsgrupp som tillsattes efter utredningen föreslog enhälligt att det inrättas ett öppenhetsregister.

Med hjälp av registret kan medborgarna få information om de aktörer som strävar efter att påverka beslutsfattandet. Beslutsfattarna får i sin tur närmare information om vilken roll de aktörer har som påverkar dem. I och med registret kan de som arbetar med intressebevakning redogöra för sitt arbete med att bevaka intressen och påverka.

Inrättandet av ett öppenhetsregister motsvarar framför allt de krav som gäller OGP:s delområden transparens och redovisningsskyldighet.

Åtgärd	Ansvariga	Tidsplan	Mätare
Ett öppenhetsregister inrättas Enligt regeringsprogrammet kommer en lag om ett öppenhetsregister att utfärdas utifrån en parlamentarisk beredning och efter hörande av det civila samhället. Lagen ska syfta till att förbättra transparensen i beslutsfattandet och därigenom till att bekämpa osaklig påverkan och stärka medborgarnas förtroende. Vid beredningen av lagstiftningen om öppenhetsregistret beaktas fysiska personers grundläggande fri- och rättigheter, särskilt rätten till skydd av personuppgifter. Möjligheten att i öppenhetsregistret inkludera uppgifter om statstjänstemännens bi-	JM		

sysslor och bindningar utreds. Statstjänstemän är skyldiga att anmäla sina bisysslor och bindningar. Om en bisyssla sköts under arbetstid eller kan påverka tjänstemannens obundenhet krävs det tillstånd för bisysslan. De uppgifter som anmäls samlas dock inte i något register. Man kommer även att utreda om förteckningarna över aktörer som har kallats till hörande i riksdagsutskotten kan samlas i ett gemensamt öppenhetsregister. Det skulle även kunna vara möjligt att till registret foga en förteckning över de karensavtal som avses i statstjänstemannalagen. Dessutom utreds om även kommunvisa bindningsuppgifter kan samlas i ett gemensamt riksomfattande öppenhetsregister.			

Åtagande 4. Öppna data

Det åtagande och de åtgärder som gäller öppna data stöder framför allt OGP:s delområden transparens samt teknologi och innovationer. Åtgärderna stämmer överens med lagen om informationshantering och informationspolitiken samt genomförandet av dem.

Åtgärd	Ansvariga	Tidsplan	Mätare
Öppna data: De offentliga aktörerna främjar öppen förvaltning genom att ge tillgång till offentliga gränssnitt, såvida det inte finns särskilda skäl som förhindrar det. När data görs tillgängliga prioriteras de datalager som har störst verkan. Det skapas gränssnitt till den offentliga förvaltningens datalager, som motsvarar den allmänna strukturen och som är lätta att använda och utveckla. De uppgifter som fås via gränssnitten överförs med enhetliga metoder till maskinläsbar och maskintolkningsbar form för att underlätta användningen av dem. Nödvändiga anvisningar utarbetas om hur data ska göras tillgängliga och gränssnitt skapas. Om det går enkelt och smidigt att hitta och an-	FM		

vända information sänks tröskeln för att använda den och användningen ökar, vilket bidrar till att öka informationsproducenternas motivation att förbättra uppgifternas och informationsmaterialets kvalitet och tillgänglighet. På detta sätt vill man åstadkomma en situation där information av bättre kvalitet som används i större utsträckning leder till ännu bättre kvalitet och större användning, varvid nyttan av öppna data får en bred spridning i samhället, i och med att även företag blir producenter av öppen information. Genom åtgärderna beaktas Europeiska unionens riktlinjer och utvecklingsarbete på området, bland annat direktivet om öppna data, det så kallade PSI-direktivet ((EU)2019/1024). Kraven på dataskydd och bestämmelserna om hemlighållande av uppgifter beaktas när tillgängliggörande av data planeras. Arbetet sker i form av ett förvaltningsövergripande samarbete för att inte ackumuleringen av information ska äventyra datasäkerheten inom den offentliga förvaltningen..			
Kvalitetskriterier: Kvalitetskriterier som underlättar användningen av information utarbetas. Åtgärder som förbättrar kvaliteten och är i linje med kvalitetskriterierna vidtas i första hand i fråga om de informationslager som är av störst betydelse när information görs tillgänglig. Fastställandet av kvalitetskriterierna och hur bindande dessa ska vara planeras som en del av genomförandet av kvalitetskriterierna.	FM		
Etiska anvisningar: Gemensamma anvisningar om etisk användning av artificiell intelligens utarbetas för att säkerställa att direkt eller indirekt diskriminerande verksamhetsmodeller inte används i system med artificiell intelligens. Genom åtgärderna för att göra den offentliga sektorns data tillgängliga främjas en etiskt, ekonomiskt och socialt hållbar datapolitik och politik för artificiell intelligens. Metadata för högklassig hantering av informationsmaterial utgör även ett stöd när det för vårt språkområde upprättas ett gemensamt informationsunderlag för maskininlärning och artificiell intelligens, vilket indirekt även bidrar till att de språkliga rättigheterna tillgodoses. Vid planeringen av anvisningarna hörs även grupper med särskilda behov, och man beaktar	FM		

de standarder som fastställts genom internationella konventioner om mänskliga rättigheter samt FN:s rekommendationer om etik för artificiell intelligens och dataskyddsfrågor.			

Utvärdering av planen

Genomförandet av planen kan följas på webbplatsen avoinhallinto.fi, där det två gånger om året publiceras information om genomförandet. Deltagande i det internationella OGP-programmet förutsätter en årlig självutvärdering av planen och OGP:s IRM-utvärdering (Independent Research Mechanism).

Organisering av planen

Som stöd för genomförandet av planen tillsätts en arbetsgrupp bestående av företrädare för olika aktörer (ministerier, ämbetsverk, kommuner, organisationer, forskare, media och företagssektorn). En motsvarande arbetsgrupp har funnits som stöd för de tidigare handlingsplanerna.

Till Open Government Partnerships (OGP) principer hör att arbetet leds av ett organ som består av företrädare för frivilligorganisationer och förvaltningen. I Finland finns redan Delegationen för medborgarsamhällspolitik (KANE) som tillsatts av justitieministeriet. Liksom i fråga om de tidigare handlingsplanerna är det även för IV handlingsplanens del ändamålsenligt att KANE fungerar som det organ som enligt OGP ska leda arbetet för öppen förvaltning.

Dessutom ska det även i fortsättningen finnas ett tjänstemannanätverk för öppen förvaltning som stöd för planen, till vilket de statliga aktörerna utser sina egna företrädare. Företrädarna rapporterar till det gemensamma nätverket om arbetet inom det egna ämbetsverket eller den egna inrättningen, och på motsvarande sätt rapporterar de om arbetet för öppen förvaltning till ämbetsverkets eller inrättningens ledning. Nätverket ordnar gemensamma evenemang flera gånger per år.

För kommunernas del har kommundemokratinätverket fungerat som nätverk. De båda nätverken ordnar även gemensamma evenemang.

Målet är även att förbättra kommunikationen om det egna arbetet för öppen förvaltning genom att under perioden för IV handlingsplanen utarbeta en separat, mer omfattande kommunikationsplan.

Bilagor

Processen för utarbetande av IV handlingsplanen för öppen förvaltning

Principerna för utarbetandet av IV handlingsplanen för öppen förvaltning har varit desamma som för de tidigare planerna (2013, 2015 och 2017). Handlingsplanen är ett resultat av ett brett samarbete och omfattande hörande. I arbetet har många olika aktörer, alltifrån frivilligorganisationer till ämbetsverk och kommuner, deltagit. Även internationell expertis har anlåtats vid utarbetandet. Det praktiska utarbetandet har även inbegripit vissa nyheter.

Principerna för utarbetandet har varit följande:

- Processen för utarbetande omfattar både personliga möten, workshoppar och möjlighet att delta elektroniskt.
- Under hela processen erbjuds olika möjligheter att delta.
- För det elektroniska deltagandet används gemensamma system som är öppna för alla (dinåsikt.fi och utlåtande.fi).
- Personliga möten ordnas för olika grupper, både för medborgare och för tjänstemän och tjänsteinnehavare. Möten förekommer både inom ramen för den öppna förvaltningens egna evenemang och evenemang som ordnas av andra aktörer.
- Målet är att även nå deltagare utanför huvudstadsregionen.

Följande nyheter förekom i den nu aktuella processen:

- Som stöd för processen utarbetades en [promemoria](#) (på finska). Promemorian beskriver förändringar i omvärlden och utgångspunkterna för utarbetandet av IV handlingsplanen.
- Olika frågor och ståndpunkter som framkom under processens gång sammanställdes i promemorian "[Mitä kuulimme](#)". På detta sätt antecknades även sådant (till exempel varför öppenhet är viktigt) som inte var förslag till handlingsplanen.
- Som stöd för utarbetandet intervjuades olika aktörer (företrädare för organisationer och tjänstemän), så att man även nådde personer och organisationer som inte deltog i evenemangen.
- Under utarbetandet ordnades tre stadsdagar (Forssa, Kotka och Jyväskylä) under vilka man mötte stadens ledning och företrädare och även lokala företrädare för frivilligorganisationer.
- Den engelska version av utkastet till handlingsplan som finns i utlåtandetjänsten skickas för kommentarer till de personer i de nordiska länderna och Estland som på nationell nivå ansvarar för partnerskapsprogrammet Open Government Partnership (Nordic Peer Review).

Ordmoln bildat av förslag som framkom under utarbetandet av handlingsplanen för öppen förvaltning.

Utarbetandet inleddes med evenemanget Öppenhetens torg (Avoimuuden tori), där deltagarna på olika sätt kunde framföra sina tankar och idéer inför den fjärde handlingsplanen.

85 personer deltog i evenemanget som var öppet för alla.

En enkät om genomförandet av III handlingsplanen skickades till statens ämbetsverk och inrättningar våren 2019. I enkäten efterlystes även tankar om målen för IV handlingsplanen. 88 organisationer svarade på enkäten. Mellan den 15 april och 15 juni 2019 fördes på dinasi.fi en diskussion om målen för IV handlingsplanen, som var öppen för alla. Diskussionen innehöll sammanlagt 30 kommentarer. I maj–juni ordnades stadsdagar i Forssa, Kotka och Jyväskylä. Under dessa fördes en dialog med företrädare för staden och frivilligorganisationer om det framtida arbetet för öppen förvaltning och om hur arbetet på bästa sätt kan stödja kommun- och organisationsaktörer samt vilka mål som ska fastställas för de kommande åren.

I maj och juni intervjuades 15 aktörer. En förteckning över intervjuerna finns som bilaga till promemorian "[Mitä kuulimme?](#)".

Under sitt möte den 10 juni höll Delegationen för medborgarsamhällspolitik (KANE) en miniworkshop där IV handlingsplanen behandlades.

Handlingsplanen fanns i utlåtandetjänsten den 1–31 augusti 2019. Ett sammandrag av utlåtandena och de olika utlåtandenas kommentarer kommer att bifogas handlingsplanen. Sammanlagt 65 utlåtanden lämnades in.

Åtagandena med tillhörande åtgärder fick stort understöd i utlåtandena. Utifrån utlåtandena har texten preciserats och ändrats och åtgärder tillfogats. Det finns även en version av handlingsplanen där ändringarna framgår, som visar alla tillägg, ändringar och rättelser som gjorts utifrån utlåtandena (länk). Man har strävat efter att inkludera kommentarerna i utlåtandena i planen, samtidigt som man har försökt hålla planen tillräckligt kortfattad. En del av förslagen utreds före halvtidsutvärderingen, så att de vid behov kan inkluderas i planen under den senare hälften av genomförandeperioden.

De tidigare handlingsplanerna för öppen förvaltning

I nationella handlingsplanen 2013–2015

Finlands samtliga [tre tidigare handlingsplaner](#) har utarbetats genom en öppen beredningsprocess. Den första handlingsplanen för öppen förvaltning hade som teman ett tydligt språk, öppen information, öppen verksamhet och förvaltningen som möjliggörare. Planen omfattade bland annat större öppenhet i beredningsprocesserna samt tillgängliggörande av informationslager och konvertering av dem till maskinläsbar form. Praktiska åtgärder var exempelvis utbildning i klarspråk och lättläst språk för tjänstemän och tjänsteinnehavare samt kampanjen Tillsammans över hindren. Frasbaseerat skrivande lyftes fram genom ett seminarium på temat och utvecklades inom ett pilotprojekt. Inom seminarieserien Paja ordnades dessutom evenemang om beslutsfattande baserat på ekonomiska modeller, metoder för öppen beslutsberedning för frivillig- och studentorganisationer, konsekvensbedömning i fråga om trafik- och ekopolitiken och planeringsmodeller samt evenemanget "Parempi Hietsu" som riktade sig till ungdomar.

II nationella handlingsplanen 2015–2017

Det gjordes en enkät om genomförandet av II Nationella handlingsplanen (2015–2017). Resultatet visade att principerna för öppen förvaltning hade presenterats på olika sätt och i stor omfattning i ämbetsverken. Man hade även arbetat för att göra förvaltningen tydligare, men informationen om resultatet av detta arbete var knapphändig. I de flesta ämbetsverk (över 80 %) hade man satsat på klarspråk, och detta hade gjorts på många olika sätt. Framför allt hade webbplatser och deras innehåll gjorts tydligare, men man hade också ordnat utbildning och testat ändringarna på kunderna varefter responsen hade beaktats. Antalet egentliga texter på lättläst språk var dock fortfarande litet. I mer än hälften av ämbetsverken hade man däremot satsat stort på visualiseringen. Glädjande många av de ämbetsverk som svarade på enkäten hade interaktiva sändningar på nätet, och hörandet i beredningsskedet var omfattande.

Inom ramen för II Nationella handlingsplanen genomfördes en kampanj om ämbetsspråket och statsrådets kansli publicerade en handledning om klarspråk för tjänstemän. Informationslagren

gjordes mer tillgängliga genom att tjänsten avoindata.fi upprättades. Tjänsten innehåller anvisningar om hur information görs tillgänglig och uppgifter om informationslager som öppnats. En arbetsgrupp som utrett avlägsnandet av förvaltningsrelaterade hinder för frivilligverksamhet lade fram förslag till hur hindren kan avlägsnas inom olika förvaltningsområden. Justitieministeriet upprättade [en webbplats med anvisningar och råd](#) för organisationer som ordnar frivilligarbete och aktörer som är intresserade av frivilligarbete. Projektet "Bredband för alla 2015", som riktade sig till glesbygden, fortsatte och under 2015 byggdes nätet ut med cirka 3 200 km, vilket innebar att cirka 15 000 nya anslutningar fick tillgång till supersnabbt bredband. Användningen av de elektroniska tjänsterna på webbplatsen demokrati.fi främjades i förvaltningen och det civila samhället. Utbildning om öppen beredning och användning av tjänsterna ordnades för ministerierna och kommunerna. Demokratiutmärkelser delades ut hösten 2015 och det nya online-verktyget Hankeikkuna för statsrådets projektregister lanserades. Det primära syftet med verktyget är att göra offentlig projektinformation mer tillgänglig för medborgarna. Anvisningarna för hörande vid författningsberedning uppdaterades, och statens tjänstemannaetiska delegation utfärdade den 15 juni 2016 en rekommendation till statsförvaltningen om användningen av sociala medier.

En utredning om inrättandet av ett lobbyistregister inleddes i början av 2018 med hjälp av TEAS-finansiering. Det förekom ett samarbete mellan öppen förvaltning och valda spetsprojekt inom förvaltningen som framför allt gällde främjande av barns och ungas samt äldres delaktighet. För äldre personer ordnades en äldrerådsdag om frågor som rörde de äldres boende och hemvård. Dagen ordnades i samarbete med miljöministeriet och social- och hälsovårdsministeriet. På webben ordnades ett idémöte för äldre om digitala tjänster och möjligheter att delta i vilket sammanlagt 1 340 personer deltog, och resultaten vidareutvecklades under en workshop om de äldres inflytande.

Ett ungdomsforum ordnades i samband med OECD:s förvaltningsministrars möte i Helsingfors 2015. Forumet föregicks av nationella processer i OECD:s medlemsländer. I Finland genomfördes den nationella processen i form av evenemang (i bland annat Björneborg, Kuopio och Helsingfors) och skolsamarbete samt via den elektroniska kanalen för deltagande Ungasidéer.fi. I november 2015 ordnades den första årliga aktualitetsdagen för barnets rättigheter i samarbete med Barnombudsmannens byrå, Mannerheims Barnskyddsförbund och undervisnings- och kulturministeriet.

Inom ramen för projektet Framtidens kommun ordnades i maj 2016 ett toppmöte för unga i samarbete med Nuva ry. I evenemanget deltog över 160 ungdomar från olika delar av landet. I samarbete med nätverket för ungdomsforskning Nuorisotutkimusverkosto gjordes en utredning om hörande av barn och unga i samband med reformen av lagen om småbarnspedagogik. En gemensam påverkansdag för unga och äldre ordnades i Hollola i samarbete med tankesmedjan Demos Helsinki.

III nationella handlingsplanen 2017–2019

I den tredje handlingsplanen låg tyngdpunkten på begriplighet, offentlighet och öppen landskapsförvaltning. Som stöd för arbetet för öppen förvaltning utarbetades ett komprimerat stödpaket för tjänstemän och tjänsteinnehavare. Ett utvecklingsverktyg i form av ett brädspel om öppen förvaltning utvecklades och finns liksom stödpaketet gratis tillgängligt på webbplatsen för öppen förvaltning. En entimmeskurs i klarspråk (Institutet för de inhemska språken och HAUS) lanserades i den nya [lär miljön eOppiva](#). Alla aktörer inom den offentliga sektorn kan delta i kursen, oberoende av tid och plats.

Den 7 november 2018 ordnades en äldrerådsdag. Teman för äldrerådsdagen var landskaps- och social- och hälsovårdsreformen samt beredskap inför åldrandet. Aktualitetsdagar för barnets rättigheter hölls den 14 november 2017 och den 16 november 2018. Justitieministeriet genomförde ett

pilotprojekt som ministeriet samordnade, där man med hjälp av ett utvärderingsverktyg som utarbetats av Europarådet utvärderade tillgodoseendet av barns och ungas möjligheter att delta i Finland. Justitieministeriet har även aktivt marknadsfört tjänsten utlåtande.fi och gett de anställda i statsförvaltningen och kommunerna utbildning i hur tjänsten används. För närvarande är närmare 2 500 organisationer och över 7 000 personer registrerade i tjänsten.

I juni 2018 lanserades webbplatsen www.saavutettavasti.fi. Webbplatsen riktar sig till kommunikatörer inom den offentliga sektorn och andra som producerar eller planerar innehåll för webbtjänster. Webbplatsen upprätthålls av Celia, ett kunskapscentrum som tillhör undervisnings- och kulturministeriets förvaltningsområde och som är expert på tillgänglig publicering.

Justitieministeriet utredde om offentlighetsprincipen är tillräckligt omfattande i sin nuvarande form och om tolkningen av den kan utvidgas till att även omfatta tjänster som produceras i bolagsform. Justitieministeriet ordnar årligen tillsammans med HAUS två kurser om offentlighetslagen. Utöver dessa kurser ordnade statsrådet i samarbete med Helsingfors universitet vintern 2017–2018 utbildning om offentlighetslagen som även kunde följas på nätet.

Statens upphandlingsdata gjordes tillgängliga i september 2017. Tjänsten Tutkihankintoja.fi är en visualiserad och lättanvänd webbplats som riktar sig till medborgare, medier och företag. Tjänstens datainnehåll publiceras regelbundet även i form av öppna, så kallade rådata på webbplatsen avoindata.fi.

Webbplatsen www.omamaakunta.fi upprättades för att informera om landskapsreformen och landskapens verksamhet. Utbildningar i öppen förvaltning ordnades i samarbete mellan Kommunförbundet, AKE-pilotprojekten (projektet Invånarfokus i landskaps- och vårdreformen) och öppen förvaltning. Utbildningarna samlade olika aktörer, såsom tjänsteinnehavare, förtroendepersoner och företrädare för organisationer, kring samma bord.

År 2018 ordnades temaveckor för öppen förvaltning och evenemanget Den öppna förvaltningens träff medan ett torg för öppen förvaltning ordnades 2019. Programmet för öppen förvaltning har årligen varit representerat under ett stort antal evenemang (t.ex. mässan Hyvä ikä). På webbplatsen skapades en [karta](#) som visar de evenemang som ordnas inom ramen för själva programmet. Information om öppen förvaltning har bland annat spridits med hjälp av ett månatligt nyhetsbrev.